

means of table tennis in extracurricular activity are highlighted; the structure of the student learning process is revealed.

Key words: *motor skills, students, extracurricular activity, means of table tennis, technical institutions of higher education.*

УДК 378.147.88:371.385.5:[371.311]

Наталія Коваленко

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ORCID ID 0000-0003-2854-2461

DOI 10.24139/2312-5993/2018.10/081-091

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЕКТІ

На прикладі медіаграмотності, як актуальної для сучасної людини якості, виявлено педагогічні умови ефективності навчально-наукового педагогічного проекту у формуванні дослідницької компетентності майбутнього вчителя, виокремлено та схарактеризовано структуру проекту. Розвиток складових дослідницької компетентності майбутнього вчителя: мотиваційно-ціннісної, стратегічно-прогностичної, методологічної, інформаційно-пошукової, продуктивно-популяризаційної, комунікативно-корпоративної – відбувся у процесі розробки студентами діагностичного матеріалу в межах вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка», проведення дослідження медіаграмотності учнів у період навчальної практики й висвітлення отриманих результатів.

Ключові слова: *педагогічна професійна підготовка, науково-дослідницька робота студентів, дослідницька компетентність майбутнього вчителя, практична педагогічна підготовка, навчальна педагогічна практика, навчально-науковий педагогічний проект, технологія формування дослідницької компетентності майбутніх учителів.*

Постановка проблеми. Науково-дослідницькі вміння майбутнього вчителя становлять підґрунтя їх професійної компетентності та забезпечують «ефективність вирішення професійно-педагогічних проблем і типових професійних завдань, здатність до впровадження у практику ідей сучасної педагогіки, методів навчання та викладання навчальних дисциплін і предметів, використання наукової літератури та інших джерел інформації для створення сучасних форм навчання професійної компетентності вчителя, упровадження оціночно-ціннісної рефлексії» (Наказ МОН України № 744 від 24.12.2002р.). Відповідно до наказу МОН України № 665 від 01.06.2013 року «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів» кваліфікаційними характеристиками професії «вчитель загальноосвітнього навчального закладу II-III ступенів» визначено сформованість умінь вчителя проводити дослідження та набуття

відповідного досвіду у професійній педагогічній підготовці (Наказ МОН України № 744 від 24.12.2002р.).

Науково-дослідна робота майбутнього вчителя формує фахівця, здатного й готового до педагогічної творчості, пошуку нового раціонального в професійній діяльності, теоретичного обґрунтування педагогічних інновацій та експериментальної перевірки їх ефективності за допомогою наукових методів.

Розвиток науково-дослідницьких умінь майбутнього вчителя відбувається в системі науково-дослідницької роботи університетів: індивідуальні навчально-дослідницькі завдання, самостійна робота студентів у вивченні навчальних дисциплін; дослідження в курсових, магістерських проектах; участь у конференціях молодих науковців; друк матеріалів у збірниках робіт молодих учених; дослідження в межах участі у студентських наукових гуртках, проблемних групах, наукових проектах; участь у всеукраїнських та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт та всеукраїнських студентських олімпіадах тощо.

Важливим потенціалом розвитку дослідницької компетентності майбутнього вчителя та проведення педагогічного дослідження є система педагогічних практик. У даній науковій розвідці увага приділена розвитку дослідницької компетентності майбутніх учителів у процесі: розробки проекту дослідження під час вивчення навчальної дисципліни, організації педагогічного дослідження під час навчальної педагогічної практики, аналізу й оприлюднення результатів. Технологією розвитку дослідницької компетентності майбутніх учителів стала технологія навчально-наукового педагогічного проекту вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка» та організація навчальної пропедевтичної педагогічної практики за змістом дисципліни як спільного проекту школи та університету. Системоутворювальною дефініцією проекту визначена актуальна в сучасному суспільстві медіаграмотність.

Аналіз актуальних досліджень. Методологічні основи вищої педагогічної освіти висвітлено в дослідженнях А. Алексюка, В. Андрущенко, В. Бондаря, С. Вітвіцької, О. Дубасенюк, І. Зязюна, М. Євтуха, Г. Іванюк, В. Кан-Каліка, Л. Кондрашової, В. Кременя, В. Лугового, О. Пехоти, С. Сисоєвої, А. Троцько та інших.

Проблему розвитку дослідницьких умінь майбутніх учителів окреслено в роботах таких науковців, як С. Балашова, В. Борисов, У. Гончаренко, В. Загвязинский, Т. Шамова, Г. Щукіна. Дослідницька компетентність, як ключова в системі професійної компетентності вчителя, розглядається В. Болотовим, І. Зимнею, А. Хуторським та ін. Завдання, форми, умови ефективності організації науково-дослідної роботи студентів у закладах вищої освіти розкриті в працях Н. Дем'яненко, Г. Кловак, О. Крушельницької, В. Курила, Н. Пузирьової та ін.

Аналіз наведених робіт дає підстави для висновків про те, що в дослідженнях з проблем вищої педагогічної освіти розкрито організацію й методику науково-дослідницької діяльності майбутніх фахівців, висвітлено особливості організації різних форм науково-дослідної роботи студентів, розглядаються різні аспекти педагогічної практики в розвитку дослідницької компетентності студентів. Подальшого дослідження потребує розвиток дослідницької компетентності студентів у навчально-науковому педагогічному проекті, спільному для школи та університету. Виходячи з цього, ставимо за **мету** обґрунтувати ефективність технології навчально-наукового педагогічного проекту вивчення навчальної дисципліни та організації навчальної практики у формуванні дослідницької компетентності майбутніх учителів.

Методи дослідження. Для реалізації мети й поставлених завдань на різних етапах наукового пошуку комплексно застосовано такі методи: *теоретичні* (аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення наукових джерел) з метою з'ясування проблеми дослідження, теоретичного обґрунтування сутності понять «дослідницька компетентність майбутнього вчителя», «навчально-науковий педагогічний проект», розробки його структури; моделювання процесу формування дослідницької компетентності; *емпіричні* (анкетування, опитування, бесіди, спостереження, ретроспективний аналіз власної педагогічної практики, експертні оцінки, аналіз продуктів навчально-пізнавальної діяльності студентів) з метою з'ясування ефективності формування дослідницької компетентності майбутніх учителів, продуктивних форм професійного зростання майбутніх учителів, перевірки ефективності формування дослідницької компетентності майбутніх учителів у навчально-науковому педагогічному проекті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідницьку компетентність майбутнього вчителя розуміємо як здатність та готовність до самостійного творчого розв'язання професійних завдань, пізнання й перетворення педагогічної реальності, продукування нового педагогічного знання на основі сучасних наукових підходів та здобутків педагогічної науки, системи методологічних знань та вмінь, застосування наукових методів (Коваленко, 2016, с. 73).

У процесі розробки технології формування дослідницької компетентності майбутніх учителів ми передбачали розвиток таких складових дослідницької компетентності майбутнього вчителя: мотиваційно-ціннісної, стратегічно-прогностичної, методологічної, інформаційно-пошукової, продуктивно-пуляризаційної, комунікативно-корпоративної (Коваленко, 2016, с. 74). Навчально-науковий педагогічний проект як технологія формування дослідницької компетентності студентів об'єднав: реалізацію навчальних завдань дисципліни «Педагогіка», організацію навчальної педагогічної практики, розробку і проведення педагогічного дослідження.

Змістом спільного проекту КУ ССШ I–III ступенів № 17, № 2 м. Суми і другокурсників фізико-математичного та природничо-географічного факультетів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка у 2018–2019 навчальному році став комплекс навчальних, науково-дослідницьких та виховних справ, об'єднаних тижнем медіаграмотності.

Віртуальна дійсність стає невід'ємною частиною життя нового покоління. Загальноосвітня підготовка в умовах інформаційного суспільства має забезпечити медіакомпетентність учнів як здатність і готовність особистості до корисного й безпечного пошуку, критичного аналізу, використання, створення медіатекстів.

У нашому дослідженні, як вище зазначалося, вивчення медіаграмотності студентів розглядалося більшою мірою як засіб. На прикладі медіаграмотності, як актуальної для сучасної людини якості, проаналізовано ефективність навчально-наукового педагогічного проекту у формуванні дослідницької компетентності майбутнього вчителя, виокремлено та схарактеризовано його структуру (табл. 1).

Таблиця 1

Структура науково-навчального педагогічного проекту дослідження медіаграмотності учнів початкової школи

	Термін проведення / навчально-наукові завдання	Продукти проекту
1 етап		
	Формування творчих груп	Творчі групи, самоврядування проекту
	Вибір напрямку дослідження медіаграмотності учнів початкової школи	Індивідуальні та групові теми дослідження
	Розробка діагностичних методик	Анкети за обраними напрямками
2 етап		
	Пілотна апробація діагностичних методик	Практичні рекомендації до вдосконалення анкет
	Експертна оцінка діагностичних методик психологами шкіл	Експертні рекомендації до вдосконалення анкет
	Друк анкет	Анкети
3 етап		
	Проведення анкетування	Результати дослідження
	Аналіз результатів дослідження	Узагальнені результати дослідження в класах та в паралелях учнів початкової школи
4 етап		
	Написання статей	Студентські статті
	Друк збірки матеріалів	Студентська збірка за результатами проведеного дослідження

Навчально-науковий педагогічний проект, як спільний проект школи і університету, включав: розробку діагностичних матеріалів для учнів початкової школи і самих дослідників (студентів фізико-математичного та природничо-географічного факультетів) у межах вивчення навчальної дисципліни педагогіка; проведення дослідження медіаграмотності учнів у період навчальної практики в початковій та основній школі; проведення системи виховних формувальних заходів; висвітлення отриманих результатів.

Якість процесу формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя в навчально-науковому педагогічному проекті школи і університету вивчали відповідно до розвитку її складових.

1. Здійснення завдань проекту (створення питань анкети та побудови гіпотез майбутніх результатів; обґрунтування на основі отриманих результатів тематики виховного тижня, достатньої кількості виховних заходів; виховних вправ заходу для досягненні виховної мети; взаємодія з педагогічним колективом школи; отримання експертної оцінки продуктів проекту тощо) у майбутнього вчителя формує розуміння важливості дослідницького підходу до професійної діяльності, тим самим розвивається *мотиваційно-ціннісна складова* дослідницької компетентності майбутнього вчителя. Так, за підсумками проекту, 63 % студентів виявляють зацікавленість та прагнення до подальшого педагогічного дослідження, указують на можливість помилкових оціночних суджень без обґрунтованих даних, отриманих науковими методами.

Досліджуючи побудову майбутніми вчителями педагогічної діяльності на основі результатів дослідження, поширення висновків за результатами дослідження та вибір формувальних методів, ми виявили, що відповідність теми, змісту загальношкільних та загальнокласних виховних заходів отриманим висновкам спостерігали у 87 % студентів експериментальної вибірки. Пріоритетними стали теми загальношкільних акцій: «Інстаграм сторінка», «Пошта добрих SMS», «Поділись новиною»; загальнокласних: «Копіювання – не завжди добре!», «Новини шкільного та класного життя. Як писати новину», «Нетикет», «Кіберзалякування. Основні заповіді мережевої моралі».

2. *Стратегічно-прогностична* складова розвивається в процесі того, як студенти продукують задум дослідження, вчать виділяти протиріччя й формулювати проблему, будувати гіпотезу вивчення і формування медіакомпетенності учнів, передбачати наслідки, співставляти мету та результат, моделювати.

Наприклад, у процесі розроблення анкет блоку питань з нетикету і булінгу в онлайн-середовищі учнів, більшість студентів передбачали, що класний керівник не буде тим значимим дорослим, до якого звернуться діти, якщо зіткнуться з ситуаціями кіберцькування або залякування, наполягали на тому, щоб усунути з варіантів відповіді. Результати

проведеного студентами дослідження (обсяг вибірки 360 учнів 3–4 класів) виявили, що 51 % учнів при перших проявах кібербулінгу обіцяють повідомити батькам, 39 % – класному керівнику, 7 % скажуть про це друзям і 3 % не мають наміру нікому повідомляти про це. Отримані дані переконливо довели важливість прогнозування на основі всебічного вивчення проблеми, дієвість теоретичних вимог до організації дослідження, наприклад вимог до формулювання питань анкет: поряд з іншими вимогами (відповідність темі та завданням дослідження, забезпечення можливості точної відповіді, використання мови середовища, відповідність віковим особливостям дітей) є необхідність охоплення всіх можливих варіантів відповідей закритих питань.

3. Обґрунтоване використання наукових методів, набуття вмінь розробляти анкети, організувати дослідження, отримувати емпіричні результати й аналізувати фактичні дані, давати їм оцінку, інтерпретувати інформацію, порівнювати, систематизувати, класифікувати, узагальнювати, представляти дослідницькі результати у вигляді моделей, схем, графіків тощо), сприяють розвитку *методологічної* та *інформаційно-пошукової складових*. Так, 96 % студентів розробили анкети, з них 58 % студентів отримали позитивну експертну оцінку (з них 18 % отримали дозвіл на проведення дослідження без доопрацювання методик). Тематикою студентських анкет стали: соціальні мережі, кібербулінг, залежність учнів від комп'ютерних ігор, медіаторчість учнів, безпечна поведінка в Інтернеті, медіаконтент учнів початкової школи, комп'ютерні ігри, мультиплікаційні інтереси учнів.

4. Упровадження результатів у педагогічну діяльність, створення авторського освітнього продукту (розробка діагностичного матеріалу, наукових статей, методичних матеріалів), уміння публічно висвітлювати результати дослідження на студентській підсумковій конференції з практики, підготовка до друку студентської монографії за результатами проведеного дослідження (Коваленко, 2018) визначає розвиток *продуктивно-популяризаційної складової*.

Презентація результатів студентського педагогічного дослідження в межах студентської підсумкової конференції проводиться з метою: популяризації досягнень для широкого студентського загалу; апробації, оцінки, захисту отриманих результатів; набуття досвіду публічного виступу; формування вмінь молодих дослідників презентувати та захищати наукові висновки, відповідати на питання, аргументувати й відстоювати власну наукову позицію; ознайомлення першокурсників з актуальними педагогічними проблемами, підготовки до проведення власного педагогічного дослідження і проходження практики.

Продуктивною формою підведення підсумків та презентації основних здобутків наукового студентського пошуку в межах навчально-

наукового педагогічного проекту, визначено проведення звітної студентської науково-практичної конференції з практики як комплексної форми оприлюднення результатів наукових пошуків, організації наукової дискусії навколо представлених положень. Підготовка до конференції охоплює написання студентами доповідей, тез, статей, підготовку візуальних засобів, проведення відповідних консультацій.

Сучасне інформаційне суспільство визначає нові підходи до наукових досліджень. Відкриті інформаційні ресурси, бібліотеки повнотекстових документів, віртуальні довідки вносять особливості в проведення наукових педагогічних пошуків, розширюючи можливості ґрунтовного дослідження та закладаючи молодим дослідникам ризики некоректного використання матеріалів, компіювання без аналізу. Тому організація студентського педагогічного дослідження, становлення наукової культури майбутнього вчителя ґрунтується на формування академічної доброчесності. Дотримання положень статті 42 Закону України «Про освіту», де визначено єдині для всіх рівнів освіти види порушень академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання); особливості дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти; види академічної відповідальності; права осіб, стосовно яких порушено питання про порушення ними академічної доброчесності тощо є основою формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя.

5. У спільному проекті школи і університету формується готовність студентів співпрацювати, розподіляти завдання, спільно здійснювати дослідження, тому набуває розвитку *комунікативно-корпоративна* складова дослідницької компетентності майбутнього вчителя.

Комунікативно-корпоративна складова студента-практиканта розглядалась як здатність студентів співпрацювати з членами команди заради досягнення результату, уміння вислуховувати думку опонентів, спрямованість на пошук компромісу, знання своєї ролі в команді, відчуття відповідальності за результат, можливість ефективно працювати автономно та в команді, керувати роботою творчої групи, планувати, розподіляти завдання, організовувати командну співпрацю учнів. Ефективність проекту визначається дієвістю студентського самоврядування проекту.

Аналіз результатів формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя проведено у двох вибірках студентів 2-х курсів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (обсяг вибіркової сукупності становить 99 осіб): експериментальній виборці (56 осіб) – студенти фізико-математичного та природничо-географічного факультетів, для яких вивчення навчальної дисципліни, організації навчальної практики та студентського педагогічного дослідження були об'єднані навчально-науковим педагогічним проектом та контрольній виборці (43

особи) – студенти інших факультетів, які навчались у системі традиційного навчання) дозволив підтвердити ефективність розробленого проекту.

Методи дослідження: анкетування (Google форми), аналіз продуктів діяльності (анкети дослідження медіаграмотності, аналіз результатів, висновки, статті), експертна оцінка (викладачі, психологи шкіл, вчителі) продуктів проекту (анкети, формувальні методики, відео звіт за завданнями проекту, статті), спостереження самостійності, ефективності, творчості молодих учених на етапах дослідження.

Критеріями дослідження ефективності навчально-наукового педагогічного проекту стали: якість методик дослідження, проведення процедури дослідження, інтерпретація результатів дослідження, самостійність на етапах дослідження.

Якість методик дослідження визначалася якістю розроблених студентами анкет за такими критеріями: цілісність, логічність, відповідність темі та завданням дослідження й віковим особливостям дітей, необхідність і достатність питань анкети, забезпечення можливості точної відповіді, використання мови середовища, охоплення можливих варіантів та прийнятність рівною мірою варіантів відповідей закритих питань, відсутність у формулюванні питання ставлення дослідника, послідовність запропонованих варіантів відповіді.

Аналіз уміння студентів здійснювати процедури проведення дослідження передбачав виявлення відповідності дій студентів таким критеріям: вчасність, дотримання процедури, забезпечення анонімності (якщо передбачено), нейтральність суджень у роз'ясненні аудиторії учнів категорій, поширення результатів на побудову педагогічного процесу. На питання «Чи важлива спеціальна виховна робота з медіаграмотності для учнів» отримали відповіді в експериментальній та контрольній вибірці відповідно: так – 69 %, 43 %; ні – 7 %, 10 %; не знаю – 24 %, 47 %.

Оцінка в балах критерію «інтерпретація результатів дослідження» здійснювалася на основі якості поданих до друку статей за результатами дослідження. Кількісна характеристика теж мала відмінність. Так, 47 % студентів експериментальної вибірки оформили результати та подали до друку у студентську монографію наукові статті, на противагу 12 % студентів контрольної групи.

Самостійність на етапах дослідження передбачала аналіз автономності студентів у виборі теми дослідження, розробленні анкети, наявності авторської складової матеріалів.

Для кожного критерія дослідження була запропонована експертам шкала від 0 до 100 балів та за результатами визначене середнє арифметичне в обох вибірках. У ході аналізу отримали більше значення за кожним критерієм для експериментальної і контрольної групи відповідно: якість методик дослідження (87 б., 32 б.); проведення процедури

дослідження (63 б., 28 б.); інтерпретація результатів дослідження (77 б., 12 б.), самостійність на етапах дослідження (91 б., 89 б.).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, у дослідженні увагу сфокусовано на розвиткові дослідницької компетентності майбутніх учителів, яку розуміємо як здатність та готовність до самостійного творчого розв'язання професійних завдань, пізнання й перетворення педагогічної реальності, продукування нового педагогічного знання на основі сучасних наукових підходів та здобутків педагогічної науки, системи методологічних знань та вмінь, застосування наукових методів. Складовими дослідницької компетентності майбутнього вчителя визначено: мотиваційно-ціннісну, стратегічно-прогностичну, методологічну, інформаційно-пошукову, продуктивно-популяризаційну, комунікативно-корпоративну.

Технологією розвитку дослідницької компетентності майбутніх учителів стала технологія навчально-наукового педагогічного проекту, який об'єднав аудиторне навчання й самостійну роботу студентів, реалізацію навчальних завдань дисципліни «Педагогіка», організацію і проведення навчальної педагогічної практики, проведення педагогічного дослідження. За розробленими критеріями дослідження (якість методик дослідження, проведення процедури дослідження, інтерпретація результатів дослідження, самостійність на етапах дослідження ефективності навчально-наукового педагогічного проекту) отримали вищі показники у виборці студентів, які взяли участь у навчально-науковому педагогічному проекті.

Системоутворювальною дефініцією проекту визначено актуальну в сучасному суспільстві медіаграмотність. Медіакомпетентність учнів у спільному проекті школи та університету розглядали як здатність і готовність особистості до здоров'язберезувальної взаємодії з медіа; грамотного пошуку інформації, її критичної оцінки; творчого та відповідального створення й поширення медіатекстів, самопрезентації та самореалізації засобами медіа; безпечної і цивілізованої поведінки та спілкування в віртуальному середовищі.

З метою розвитку наукової творчості майбутніх учителів подальшого вивчення потребує аналіз шляхів упровадження результатів студентських наукових досліджень у педагогічних процес закладів загальної середньої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисов, В. В. (1996). *Формування готовності вчителя до дослідницької педагогічної діяльності в умовах поетапної підготовки студентів педагогічного вузу* (дис. ... канд. пед. наук). Слов'янськ (Borysov, V. V. (1996). *Formation of teacher's readiness for research pedagogical activity in the conditions of stage-by-stage preparation of students of the pedagogical university* (PhD thesis). Slaviansk).

2. *Всесвітній день дитини: проект школи та університету.* (2018). Суми: ФОП Цьома С.П. (*World day of the child: the project of school and university.* (2018). Sumy: FOP Tsioma S.P.).

3. Кловак, Г. Т. (2005). *Гене́за підготовки майбутнього вчителя до дослідницької педагогічної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах України (кінець XIX – XX століття)* (автореф. дис. ... докт. пед. наук). Київ (Klovak, H. T. (2005). *Genesis of the future teacher's training for research pedagogical activity in higher pedagogical education institutions of Ukraine (late XIX – XX centuries)* (PhD thesis abstract). Kyiv).

4. Коваленко, Н. В. (2018). *Дослідження медіаграмотності: проект школи та університету: збірка студентських наукових робіт*. Суми (Kovalenko, N. V. (2018). *Media Literacy Research: School and University Project: Collection of Students' Research Papers*. Sumy).

5. Коваленко, Н. В. (2016). Студентське педагогічне дослідження: проектно-тренінговий підхід. *Вісник Черкаського університету: Серія Педагогічні науки*, 2, 71-77 (Kovalenko, N. V. (2016). Student pedagogical research: project-training approach. *Bulletin of Cherkasy University: Series Pedagogical Sciences*, 2, 71-77).

6. Найдьонова, Л. А. (2015). *Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу*. Кіровоград: Імекс-ЛТД (Naidenova, L. A. (2015). *Mediapsychology: The Basis of Reflexive Approach*. Kirovohgrad: Imex-LTD).

7. *Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів. Наказ МОН України № 744 від 24.12.2002 р.* (On approval of qualification characteristics of professions of pedagogical and scientific-pedagogical workers of education institutions. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 744 of 24.12.2002). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0600-03>

8. *Тиждень медіаграмотності: проект школи та університету*. (2018). Суми: ФОП Цьома С.П. (*Week of media literacy: the project of school and university*. (2018). Sumy: FOP Tsioma S.P.).

9. *Тиждень толерантності: проект школи та університету*. (2017). Суми: ФОП Цьома С.П. (*Week of Tolerance: School and University Project*. (2017). Sumy: FOP Tsioma S.P.).

РЕЗЮМЕ

Коваленко Наталия. Формирование исследовательской компетентности будущего учителя в учебно-научном педагогическом проекте.

На примере медиаграмотности, как актуального для современного человека качества, выявлены педагогические условия эффективности учебно-научного педагогического проекта в формировании исследовательской компетентности будущего учителя, выделена и охарактеризована структура проекта. Развитие составляющих исследовательской компетентности будущего учителя: мотивационно-ценностной, стратегически-прогностической, методологической, информационно-поисковой, продуктивно-популяризационной, коммуникативно-корпоративной – происходило в процессе разработки студентами диагностического материала в рамках изучения учебной дисциплины «Педагогика», проведения исследования медиаграмотности учащихся в период учебной практики и освещения полученных результатов.

Ключевые слова: педагогическая профессиональная подготовка, научно-исследовательская работа студентов, исследовательская компетентность будущего учителя, практическая педагогическая подготовка, учебная педагогическая практика, учебно-научный педагогический проект, технология формирования исследовательской компетентности будущих учителей.

SUMMARY

Kovalenko Nataliia. Formation of research competence of future teachers in the educational-scientific pedagogical project.

The study considers pedagogical conditions of the effectiveness of forming research competence of future teachers in the second year of professional pedagogical training. The technology of development of research competence of future teachers was the educational-scientific pedagogical project that embraced classroom learning, independent work of students, solving of educational tasks of the discipline "Pedagogy"; organization and conducting of educational pedagogical practice and carrying out of pedagogical research. The system-forming definition of the project has become the media literacy in the modern society.

Development of the components of research competence of the future teacher (motivational-value, strategic-forecasting, methodological, informational-search, productive-popularization, communicative-corporative) took place during the development of diagnostic material by students within the framework of studying the discipline "Pedagogy", the study of media literacy of schoolchildren during educational practice and revealing of the results.

The experiment was attended by pupils of 3–4 grades (360 persons) and students of the 2nd year of Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko (99 persons): experimental group (56 persons) – students of Physics and Mathematics and Natural Sciences and Geography departments and control group (43 persons) – students of other departments.

Research methods: questionnaires, analysis, expert evaluation of project products (questionnaires, molding techniques, video report on project tasks, articles). The criteria for evaluating the effectiveness of the educational-scientific pedagogical project are: the quality of research methods, the study procedure, the interpretation of the results of the study, independence at the research stages. For each research criterion, experts were offered a scale from 0 to 100 points and the results determined the arithmetic mean in both groups. The following values were obtained for the experimental and control groups respectively: independence at the research stages (91 points, 89 points); quality of research methods (87 points, 32 points); conducting the research procedure (63 points, 28 points); interpretation of research results (77 points, 12 points).

The effectiveness of the results in our opinion is ensured by the following pedagogical conditions: 1) integration of educational, practical and scientific components of teacher training of future teachers by a single project; 2) the reality of the environment, the prospect of approbation of acquired achievements in the pedagogical process of the school; 3) cooperation of the student and pedagogical staff of the school; 4) practical orientation of educational, scientific-research and methodological tasks, uniting them with a single line of the project; 5) self-management and creation of a situation of responsibility of each participant for the success of the project. Prospects for further research are seen in the analysis of the effectiveness of early professional identification of future teachers in the educational-research pedagogical project.

Key words: *pedagogical professional training, research work of students, research competence of the future teacher, practical pedagogical training, educational pedagogical practice, educational-scientific pedagogical project, technology of formation of research competence of future teachers.*